

3.4.2.2 Na druhej strane EHSV podporuje návrh Komisie pre ústavné záležitosti pri Európskom parlamente, aby sa ratifikácie sústredili, pokiaľ je to možné, okolo jedného symbolického dátumu (ako 8. alebo 9. máj).

3.4.3 EHSV obhajuje teda aktívnu účasť európskych inštitúcií na vypracovaní a zavedení spravodajskej stratégie o Ústavnej zmluve. Je potrebné konať komplementárne

s členskými štátmi a dať občanom silný a pozitívny signál Európy.

3.4.4 EHSV sa zaväzuje odovzdať európskej občianskej spoločnosti jasné odkazy o demokratických pokrokových myšlienkach Ústavnej zmluvy, hlavne v oblasti občianstva a účasti.

Brusel 28. októbra 2004

Predsedyňa

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k téme „Životné prostredie ako hospodárska príležitosť“

(2005/C 120/24)

Listom pána Atza NICOLAÏA, ministra pre európske záležitosti, požiadalo budúce holandské predsedníctvo Rady dňa 22. apríla 2004 podľa ustanovení článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva Európsky hospodársky a sociálny výbor o vypracovanie stanoviska k téme: „Životné prostredie: hospodárska príležitosť“.

Odborná sekcia pre „Poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie“, ktorá bola poverená prípravou prác Výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko dňa 21. septembra 2004. Spravodajcom bol pán BUFFETAUT.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 412. plenárnom zasadnutí, ktoré sa konalo 27. a 28. septembra 2004 (na schôdzi 28. októbra 2004), nasledovné stanovisko 130 hlasmi za, 2 hlasmi proti, pričom sa 2 členovia hlasovania zdržali.

1. Úvod

1.1. Listom z apríla 2004, predložilo budúce holandské predsedníctvo EHSV žiadosť o vypracovanie prieskumného stanoviska k téme „životné prostredie ako hospodárska príležitosť“. Holandské predsedníctvo by si v skutočnosti želalo zdôrazniť možnosti obojstrannej výhodnosti („win-win“), pomocou ktorých môže pokrok v oblasti environmentálnych technológií a ochrany životného prostredia dosiahnuť hospodárske a sociálne ciele Lisabonskej stratégie.

1.2. Európska rada vôbec nenástojila na otázkach do životného prostredia, napriek tomu, že stanovila Európskej únii neobyčajne ambiciózne ciele: stať sa „najdynamickejšou ekonomikou sveta, ktorá je založená na vedomostiach, trvalo udržateľnom hospodárskom raste a vytváraní väčšieho množstva kvalitných pracovných miest a väčšej sociálnej súdržnosti“. Len slovné spojenie „trvalo udržateľný“ sa možno odvolávalo na pojem trvalo udržateľného rozvoja.

1.3. Iba o dva roky neskôr prijala Európska rada rozhodnutia, ktoré viedli k stratégii pre trvalo udržateľný rozvoj. Tie boli potom pridané k Lisabonskej stratégii.

1.4. Nakolko možno skutočne povedať, že životné prostredie tvorí plnú súčasť Lisabonskej stratégie? Úpadok, ktorý postihuje isté ekonomiky Európskej únie viedol k tomu, že sa hospodársky rozvoj a vytváranie pracovných miest stali absolútnou prioritou a životné prostredie bolo odstavené na druhú koľaj podľa rímskeho úslovia „primum vivere, deinde philosophare“. Ale nie je to práve životné prostredie, ktoré ovplyvňuje život, a malo by teda byť záležitosťou všetkých a nie výlučne len odborníkov?

1.5. V tejto súvislosti sa v mnohých sektoroch európskeho hospodárstva znepokojovali nad ambíciou Únie a hlavne Komisie, stať sa medzinárodným príkladom v oblasti životného prostredia, s rizikom, že pri tomto úsilí zostanú samé.

1.6. Teda ochota uplatňovať protokol z Kjóta, aj keď ho neratifikovali naši hlavní konkurenti, vyvolala silné emócie v istých európskych ekonomických kruhoch, ktoré v tejto ochote videli spôsob nebezpečnej naivity, schopný poškodiť konkurencieschopnosť európskej ekonomiky, ktorá je predsa len zapojená do nelútostnej svetovej hospodárskej súťaže. Iní sa zase nazdávali, že kjótske ciele môžu predstavovať faktor schopný zvýšiť efektívnosť výrobných postupov, znížiť náklady, zmenšiť tlak na energetické a surovinové zdroje a posilniť tým konkurencieschopnosť európskej ekonomiky. Existuje teda diskusia, ktorú sa oplatí objasniť na niekoľkých konkrétnych príkladoch.

1.7. V tom istom duchu sa mobilizovali priemyselné odvetvia používajúce chemické látky proti návrhu na registráciu, vyhodnocovanie a povoľovanie chemických látok (REACH), kde štúdia dopadu tohto návrhu vypracovaná Komisiou bola veľmi kritizovaná.

1.8. Tieto obavy a kritiky nemôžu byť zažehnané jednoduchým mávnutím ruky. Nie sú nasmerované proti princípom alebo politikám. Predstavujú presvedčenie, že existuje konflikt medzi požiadavkami na hospodársky rozvoj a vytváraním pracovných miest a súčasných postupov na jednej strane, a starosťami o životné prostredie, vyjadrenými v prehnaných zákonných úpravách, ktoré prehliadajú skutočnosti hospodárskej súťaže na strane druhej. Zdá sa, že problémy vyplývajú z podcenenia a chybného využívania nástrojov, postupov a stratégií implementácie.

1.9. Ale v tom istom čase, niektoré podniky, a medzi nimi aj veľmi veľké podniky, ba dokonca celé sektory priemyslu, začali brať do úvahy trvalo udržateľný rozvoj ako vážny prvok ich stratégie. Tak predseda francúzskej skupiny Veolia Environment, pozvaný na vládny seminár, prehlásil: „Úspech jedného podniku na základe kritéria trvalo udržateľného rozvoja sa stal nielen základným pojmom legitimacy voči občianskej spoločnosti, ale stále viac a viac aj tromfom v svetovej konkurencii a vlastnej sily stať sa atraktívnym pre investorov“. Tento prístup má v dnešnej dobe tendenciu stať sa v ekonomickej sfére normou.

1.10. Prebieha teda diskusia. Je silná a preniká celou spoločnosťou, v prvom rade v hospodárskych a sociálnych kruhoch a v organizáciách zaoberajúcich sa ochranou životného prostredia. Položená otázka je jasná: je zohľadňovanie požiadaviek životného prostredia iba prekážkou pre súťaživosť podnikov alebo môže predstavovať príležitosť pre rozvoj nových povolání, nových trhov, nových technológií?

1.11. Verejná mienka, vlády, zodpovední hospodárski a odboroví činitelia a kompetentné osoby zo združení na ochranu životného prostredia sa nemôžu uspokojiť s teoretickou diskusiou, plnou dobrých úmyslov, ktorá nenájde svoje uplatnenie v praxi. Od tejto chvíle čakajú presné analýzy a konkrétne príklady, keďže politika je umením reality, i keď

musí byť preniknutá duchom ideálu, ktorý jej dáva zmysel. Stratégia papierenského priemyslu v prospech trvalo udržateľného rozvoja je jasným príkladom takéhoto prístupu.

2. Životné prostredie, hospodárska príležitosť?

2.1. Položiť si túto otázku, to znamená položiť si otázku, či vieme na jednej strane, či rozvoj určitých priemyselných odvetví nie je podmienený existenciou kvalitného prírodného alebo kultúrneho životného prostredia, a na strane druhej, či eko-technológie môžu byť skutočným prínosom pre ciele hospodárskeho a sociálneho rozvoja, ktoré stanovila Lisabonská stratégia. To tiež znamená čestne sa zamyslieť nad tým, či normy a tlaky na životné prostredie nie sú prekážkou pre hospodársky rast, súťaživosť a teda aj pre zamestnanie.

2.2. Samozrejme odvetvie cestovného ruchu a voľného času závisí od existencie kvalitného životného prostredia. Od turistiky sú z hľadiska hospodárskeho a sociálneho rastu vo veľkej miere závislé celé oblasti Európy, dokonca celé štáty. Kvalita životného prostredia je nevyhnutnou podmienkou vyváženosti daných spoločností. Spustošené krajiny, mestá zohyzené špekulatívnou výstavbou, narušená príroda a znečistené oceány by spôsobili a spôsobujú nenapraviteľné hospodárske pohromy. To isté platí pre odvetvia, ako je rybárstvo, poľnohospodárstvo, či dokonca lov. Čo sa týka ekologických technológií, treba sa opýtať, či môžu byť faktorom rastu a inovácie, a potom nájsť prostriedky na podporu ich rozvoja a šírenia bez toho, aby sa neoprávneným spôsobom skresľovala konkurencia.

2.3. Zdá sa, že treba dosiahnuť skutočnú technologickú revolúciu zoči-voči oprávnenej túžbe obyvateľstva rozvíjajúcich sa krajín dosiahnuť spôsob života, ktorý bude porovnateľný s naším a berúc do úvahy tlaky na prírodné zdroje a životné prostredie, ktoré by toto dosiahnutie predstavovalo, ak by sa tento rozvoj vyvíjal za súčasných technických a ekonomických podmienok. Okrajové inovácie tento problém nevyriešia. V praxi túži 80 % obyvateľstva planéty po takej istej životnej úrovni ako má 20 % najbohatších ľudí. Je teda nemysliteľné pokračovať v živote so statusom quo, ktorý by sa ukázal ako katastrofický, aj keď si treba dávať pozor na to, aby sa príliš nezovšeobecňovali tie najpesimistickejšie predpovede. Istý počet prírodných úkazov (roztápanie sa ľadovcov, ohrozenie biodiverzity, odlesňovanie, záplavy atď.) predstavuje rovnako signály globálnych zmien životného prostredia, kde sa prelínajú prírodné príčiny a vplyv ľudskej činnosti. Aktivita podniknutá na zmenšenie neblahých účinkov na životné prostredie, napríklad používanie odsírovacích techník, aby sa čo najviac limitoval výskyt kyslých dažďov, prispeli významnou mierou k boju proti odumieraniu európskych lesov. Včasné varovania ochrancov životného prostredia, i keď občas prehnané, často vyvolali reakcie verejnosti i štátnej moci. Musí byť v záujme všetkých zainteresovaných pracovať na vyvážených riešeniach v preventívnej ochrane životného prostredia.

2.4. Prirodzene, ak sa myslí na technológie priemyselnej výroby, treba zdôrazniť, že technológie v poľnohospodárskej výrobe, doprava a spôsoby výroby energie majú určite nie zanedbateľný dopad na životné prostredie a zdravie verejnosti. Inovácie a eko-technológie sa dotýkajú aj týchto veľmi dôležitých hospodárskych odvetví.

2.5. Vývoj a vedecké a technologické zmeny majú nevyhnutný dosah na sociálnu sféru. To, čo je pravdou pre všetky inovácie, platí aj pre eko-technológie, predovšetkým ak majú nahradiť tradičné a osvedčené technológie, ktoré sú ale málo šetrné voči životnému prostrediu. Treba sa starať o to, aby sa v prvom rade pripravili tie zmeny, ktoré musia byť sprevádzané hlavne úsilím v oblasti odborného vzdelávania a rozvoja základného vzdelania. Ochrana životného prostredia sa nesmie javiť ako faktor zvyšovania nezamestnanosti a deindustrializácie, za predpokladu, že sa zakladá na rozumných a dobre koncipovaných procedúrach. Treba preto zorganizovať stály dialóg medzi tými, ktorí vypracúvajú legislatívu v oblasti životného prostredia a zástupcami hospodárskych a sociálnych kruhov, aby bolo možné predvídať a vhodným spôsobom merať dosah, aj negatívny, aký budú mať plánované opatrenia na aktivitu a zamestnanosť.

2.6. Nachádzame sa teda pred skutočnou technologickou výzvou. Európa by mohla vďaka svojim vedeckým a technologickým kapacitám, pokiaľ by na to bola politická vôľa, hrať úlohu priekopníka v rozvoji rozsiahlych inovácií životného prostredia. Iste, ochrana životného prostredia niečo stojí, ale cena za činnosť je za daných okolností nižšia ako cena za nečinnosť.

3. Čo sa rozumie pod pojmom „eko-technológie“?

3.1. V praxi je možné definovať dva typy environmentálnych technológií:

- environmentálne technológie, ktoré zlepšia technický proces, spôsoby výroby, aby boli „čistejšie“, a viac „eko-kompatibilné“. Mohli by sme citovať katalytické zberače, systémy filtrácie na továrenských komínoch, techniky zlepšenia energetického výdaja atď.
- technologické inovácie, ktoré vo svojej koncepcii rešpektujú životné prostredie a princípy trvalo udržateľného rozvoja. Napríklad poháňanie vetrom, kombinovaná výroba (kogenerácia) tepla a energie, reaktory na palivo, žiarovky novej generácie (LED) atď.

3.1.1 Nie je vždy jednoduché určiť hranicu medzi preventívnou a nápravnou technológiou. I veľmi vhodné a užitočné princípy integrovanej politiky výrobkov (IPP) ⁽¹⁾ a smernice o integrovanej prevencii a redukcii znečisťovania životného prostredia (IPRZ) ⁽¹⁾ rátajú súčasne s nápravným postupom ako aj s preventívnou obavou, čím dokonale zapadajú do stratégie trvalého rozvoja. Je jasné, že úvahy týkajúce sa koncepcie výrobkov zohľadňujúce celý cyklus životnosti vedú k zavádzaniu technológií, ktoré sa vo väčšej miere stotožňujú s obavou o zaistenie trvalo udržateľného rozvoja.

3.2. Treba zdôrazniť, že tieto dva typy technológií majú priaznivý dosah na životné prostredie a môžu povzbudzovať hospodársku aktivitu a zamestnanie.

3.3. Napokon EHSV zdôraznil niekoľkokrát potrebu zvážiť „eko-priemysel“ v jeho celku a pripomenúť, že úlohou bolo tiež „dosiahnuť progresívne zlepšenie všetkých spôsobov výroby a všetkých výrobkov z hľadiska životného prostredia a z hľadiska zdrojov“ ⁽²⁾.

3.4. Bolo možné rozlíšiť štyri druhy ekologických technológií: koncové technológie z hľadiska procesu, integrované technológie, postupné technológie, radikálne inovácie (napr. bezchlórová chémia). Často sa nazdávame, že integrované a radikálne technológie môžu predstavovať dlhodobé konkurenčné výhody. Problémom však je, že na trhoch s veľkou konkurenciou nemajú podniky vždy možnosť dlhodobej voľby. Rozhodujú sa preto skôr pre postupné technológie, ktoré zaistia rozšírenie environmentálnych zlepšení vo veľkom v rámci ich obvyklých investičných cyklov.

3.5. Na základe faktov, účinný ekologický pokrok, ktorý priemysel a služby zrealizovali a nepretržite realizujú, umožňuje stále zlepšovanie životného prostredia. Avšak hospodársky rast je predsa len taký, že napriek technologickému pokroku, najmä v rozvíjajúcich sa krajinách neprestajne narastá tlak na životné prostredie a prírodné zdroje

4. Sú environmentálne požiadavky prekážkou pre hospodársky rozvoj?

4.1. V priebehu posledných tridsiatich rokov, kde bolo zložitejšie upresniť faktory rastu ako v období slávnych tridsiatich rokov po 2. svetovej vojne, sa ako najlepšia garancia pre budúcnosť podnikov a, v konečnom dôsledku, pre záujmy jeho akcionárov – vyžaduje, aby bol podnik schopný inovovať a garantovať kvalitu svojich výrobkov a výrobných procesov – pre svojich klientov, svoje životné prostredie a pre svojich zamestnancov.

⁽¹⁾ Ú. v. C 80, 30.3.2004.

⁽²⁾ Ú. v. C 32 z 5.2.2004

4.2. Dokonca pred vznikom akejkoľvek legislatívy narastal počet podnikov, ktoré sa angažovali do trvalo udržateľného rozvoja a rozhodli sa verejne skladať svoje účty z ich činností a deklarovať výsledky z tejto oblasti, a to vždy s čo najväčším ohľadom na ich zákazníkov, občiansku spoločnosť, trhy a verejnú mienku.

4.3. Vo veľmi silnom konkurenčnom prostredí, ktoré vzniklo z vôle dosiahnuť úroveň svetovej ekonomiky, sa kvalita životného prostredia a sociálna rovnováha stali tiež determinujúcimi faktormi na prilákanie alebo udržanie ľudí a kapitálov. Je dôležité, aby sa tieto faktory brali do úvahy v rámci rokovanií WTO.

4.4. Preto sa mohlo potvrdiť, že úspech podniku v oblasti trvalo udržateľného rozvoja sa stále viac a viac považoval za tromf vo svetovej konkurencii, ktorým možno prilákať investorov.

4.5. Požiadavky na životné prostredie teda vo všeobecnosti nie sú, ako sa to príliš jednoducho pripúšťa, prekážkou pre hospodársku súťaž a hospodársky rozvoj. Trh už dal odpoveď na mnoho environmentálnych výziev, ktoré so sebou priniesla legislatíva. Príkladom sú požiadavky na kvalitu vody a spracovanie odpadu. V týchto dvoch oblastiach sa ekologické technológie neustále vyvíjajú. Tým, že podniky poskytujúce služby na ochranu životného prostredia priniesli na tieto výzvy ekonomickú odpoveď, vytvorili a zachovali pracovné miesta. Napríklad vo Francúzsku bolo v sektore spracovania odpadov vytvorených približne 300 000 pracovných miest.

4.6. Snaha šetriť prírodné zdroje sa odrazila v technologických inováciách, ktoré šli cestou hospodárneho riadenia a zníženia nákladov. V tomto zmysle napr. papierený priemysel v posledných rokoch podstatne znížil svoju spotrebu vody. Ak približne pred pätnástimi rokmi bolo na výrobu jednej tony papiera treba približne 100 m³ vody, v súčasnosti je to v priemere len asi 48 m³ a znečistenie sa znížilo približne o 90 %. Zisk sa teda dotýka tak ochrany životného prostredia, ako i ekonomickej stránky.

4.7. Ako už bolo spomenuté, ekonomický sektor cestovného ruchu a voľného času je z veľkej časti závislý od kvalitného kultúrneho a životného prostredia. Environmentálne požiadavky nie sú v tomto prípade prekážkou pre konkurencieschopnosť a hospodársky rozvoj, ale ich prvotným predpokladom. Cestovný ruch teda predstavuje pre hospodárstvo mnohých štátov Európskej únie životne dôležité odvetvie. Napríklad príjmy z cestovného ruchu dosiahli v roku 2003 v Španielsku 41,7 miliárd USD, vo Francúzsku 36,6 miliárd USD, v Taliansku 31,3 miliárd USD, v Nemecku 23 miliárd USD, vo Veľkej Británii 19,4 miliárd USD, v Rakúsku 13,6 miliárd USD, v Grécku 10,7 miliárd USD. Treba si uvedomiť, že medzi environmentálnymi cieľmi môžu existovať protiklady. To znamená, že ochrana krajiny môže byť ohrozená výstavbou veterných elektrární. Na záver je vhodné poznamenať, že

cestovný ruch významne prispieva k vyrovnanosti platieb v mnohých členských štátoch tým, že vytvára pracovné miesta a tým, že ide o aktivitu, ktorá nemôže byť presunutá inam.

4.8. Jednako je len dôležité, aby sa predpisy v oblasti životného prostredia riadili princípom proporcionality. V skutočnosti sa treba vyhnúť tomu, aby ekonomické náklady vyplývajúce z právnych predpisov boli neúmerne k predpokladanému socio-environmentálnemu zisku, pričom si EHSV plne uvedomuje zložitosť príslušných výpočtov. Akú má napríklad hodnotu zdravie človeka? Samozrejme by mala existovať skutočná rovnováha medzi nákladmi na socio-environmentálne opatrenia a náklady na zabránené škody. Súčasne musia byť procedúry implementácie legislatívy prístupné pre všetkých partnerov. Zanedbanie týchto aspektov môže mať úplne opačný efekt: ťažkosti pri zavádzaní zákonov z hospodárskych a sociálnych príčin a z dôvodu odporu spotrebiteľov.

4.8.1 Veľmi zaujímavým príkladom sú podniky v automobilovom priemysle, ktoré sa musia pohybovať vo veľmi obmedzujúcom prostredí, kde manévrovací priestor je veľmi stiesnený kvôli veľmi silnému konkurenčnému tlaku a kvôli správaniu sa spotrebiteľov, pre ktorých je ekologický aspekt druhoradý v porovnaní s cenou, komfortom a bezpečnosťou. V týchto podmienkach sa environmentálne technológie zavádzajú postupne, skôr prostredníctvom postupného vylepšovania než revolučnými technológiami, ktoré sú v súčasnosti naďalej priveľmi nákladné nato, aby našli skutočný trh. Toyota Prius, hybridné vozidlo na benzínový a elektrický pohon, je však dokonalým príkladom zmeny v prístupe spotrebiteľov, keďže sa na uspokojenie požiadaviek trhu nedávno musela jeho výroba zvýšiť o polovicu, i keď, čo sa týka absolútnej hodnoty, zaberá pomerne okrajové postavenie v rámci celosvetovej produkcie automobilov. To ale nemení nič na skutočnosti, že ide o povzbudivý prvok.

4.8.2 Zaujímavým je prípad emisných filtrov na zachytávanie častíc. Dieselové motory produkujú v porovnaní s benzínovými motormi o 25 % menej CO₂, ale častice, ktoré uvoľňujú do ovzdušia sú škodlivé pre zdravie. Doplnkové náklady na emisný filter sa pohybujú vo výške okolo 500 EUR (5 až 10 % hodnoty malého vozidla). Kým nebudú emisné filtre predpísané zákonom, konštruktéri budú teda postavení pred voľbu, či ich poskytnú ako doplnkové vybavenie alebo ich budú systematicky montovať a znížia svoju maržu, keďže zvýšenie ceny bolo za daných trhových podmienok veľmi problematické. Prakticky 90 % nemeckých zákazníkov zvolilo emisný filter, zatiaľ čo vo zvyšku Európy tento pomer klesá na 5 %! Niektorí konštruktéri (!) sa preto rozhodli postupne vybavovať svoje vozidlá emisným filtrom a znížiť svoju maržu, ale je jasné, že takýto postup nie je dlhodobý možný, najmä ak sa berie do úvahy veľmi silná medzinárodná konkurencia. Prirodzene síce dôjde k všeobecnej montáži emisných filtrov, ale rýchlosťou zlučiteľnou s vývojom kúpnej sily zákazníkov, predovšetkým pri malých vozidlách.

(!) Napríklad PSA Peugeot Citroën a Opel.

Tento príklad ukazuje zreteľne, ako vznikajú trhy s environmentálnymi technológiami: buď tým, že sa u spotrebiteľa presadí svedomie a vybadá v investícii úžitok pre seba a svoje životné prostredie, alebo prostredníctvom legislatívnych opatrení. Väčšinu doterajších úspechov v ochrane životného prostredia treba odvodiť od príslušnej legislatívy, pričom práve oblasť automobilov je pre to dobrým príkladom (viď o.i. zavedenie trojcestného katalyzátora).

4.8.3 Existujú aj ďalšie možnosti eko-technologických inovácií v tomto sektore: vozidlá na elektrický pohon, zlepšenie recyklácie, boj proti hluku, zvyšovanie bezpečnosti. Hlavnou otázkou však naďalej ostávajú náklady na technológiu.

4.8.4 Záver, ktorý možno vyvodiť z tohto príkladu je, že sa eko-technologie nerozšíria vo veľkej miere, ak nie sú hospodársky únosné; lenže nato, aby boli účinné, musia byť používané hromadne. V skutočnosti prebehne zavádzanie eko-technológií na silne konkurenčnom trhu postupným a trvalým spôsobom. Toto si vyžaduje kvalitné a podložené štúdie, ktoré budú brať do úvahy situáciu v životnom prostredí a na trhoch nielen v rámci Únie, ale aj v medzinárodnom meradle.

4.8.5 Ďalším príkladom dôležitosti zachovávanía princípu proporcionality sú výzvy spracovateľského priemyslu – metalurgického, chemického, celulózovo-papierenského atď. Tieto priemyselné odvetvia pracujú v prostredí nelútostnej svetovej konkurencie a sú obzvlášť úzko prepojené so životným prostredím. Podľa porovnávacích štúdií sú výrobné jednotky týchto sektorov v EÚ obvyčajne veľmi efektívne z ekologického hľadiska, t.j. ich spotreba surovín a energie ako aj ich emisie sú tak nízke, ako to je technologicky možné. Legislatíva o životnom prostredí týkajúca sa týchto odvetví je najprísnejšia na svete. Lepšie výsledky z ekologického hľadiska možno dosiahnuť postupným investovaním do najnovších a najúčinnjších technológií, čo si vyžaduje, aby boli tieto podniky konkurencieschopné na ich celosvetových trhoch. Je nesmierne dôležité, aby sa lepšie výkony z hľadiska ochrany životného prostredia požadovali v súlade s technologickým vývojom a investičnými cyklami každého priemyselného odvetvia. Ak budú požiadavky výrobcov zväzovať príliš tesne, dodatočné náklady alebo nedostupnosť vhodnej použiteľnej technológie môže vážne ohroziť konkurencieschopnosť, a tým aj pokračovanie činnosti podnikov v EÚ.

5. Ako rozvíjať inovačné eko-technologie?

5.1. Ak sa chápu pod inovačnými eko-technologiami tie, ktoré počnúc ich koncepciou obsahujú starostlivosť o životné prostredie a najnižšie čerpanie zdrojov, treba vedieť uznať, že v porovnaní s technológiami, ktoré sa zaoberajú len s účinkami znečistenia, sú ešte často na začiatku zavedenia, ba čo viac experimentu.

5.2. Navyše, jednotlivé situácie sú veľmi protikladné. Ak sú technológie veterného pohonu odteraz osvedčené a dostali sa do štádia priemyselného rozvoja vďaka trhu podporovanému veľmi priaznivými predpismi, nikdy nebudú viac než len doplnkovým zdrojom výroby energie vzhľadom k ostatným spôsobom, tak ako procesy kombinovanej výroby (kogenerácie) tepla a energie. Elektrické žiarovky novej generácie (LED) sa iba dostávajú na trh, ktorý sa môže stať slubným vďaka technickému rozvoju. Aj Oriental Pearl Tower v Šanghaji (480 m) je v noci osvetľovaná týmto spôsobom, ktorý bol realizovaný jedným európskym podnikom z kategórie MSP ⁽¹⁾, panelmi LED vyrobenými jedným čínskym podnikom ⁽²⁾. Membránové postupy na ozdravenie vody, sú ešte len v štádiu výskumu. Okrem toho, iné technológie, i keď sú užitočné, zostávajú len v obmedzenom rozsahu.

5.3. Táto rozmanitá situácia si teda vyžaduje prispôbené nástroje tak vo finančnom pláne ako i na úrovni výmeny informácií a zavádzaní do siete alebo zavádzania legislatívnych a daňových nástrojov. Rovnako treba mať na mysli, že je potrebné jasne rozlišovať, či ide o skutočne slubné eko-technologie, aby sa zamedzilo plytvaniu finančných prostriedkov.

5.4. Je možné navrhnúť rôzne finančné, daňové a právne nástroje, ktoré zodpovedajú rôznym etapám zavádzania inovačných eko-technológií:

- dotácie na výskum, štúdie o realizovateľnosti, tzv. „podnikové inkubátory“;
- rizikový kapitál na obdobie zavádzania;
- zvýhodnené alebo klasické pôžičky na obdobie rozvoja;
- daňové stimuly na upevnenie trhu;
- eko-dane na odrádzanie od používania technológií, ktoré málo rešpektujú životné prostredie, zatiaľ čo existujú alternatívne technológie a na prispievanie do výskumu životného prostredia.

Napríklad palivá poľnohospodárskeho pôvodu (diester), ktorých výrobná cena je vyššia než cena ropných produktov, sa vo Francúzsku nevyvíjajú, pretože sú podrobené tomu istému a veľmi vysokému daňovému zaťaženiu ako ropné produkty. Ak by sa chcela rozvinúť ich výroba a používanie, bolo by možné na ne aplikovať samostatnú výhodnejšiu daňovú úpravu alebo sa uchýliť k ceste právnych predpisov a požadovať ich miešanie, podľa určitého pomeru, s klasickými palivami. Ide o definovanie rovnováhy medzi ekonomickými nákladmi, nevýhodami, ktorým sa by sa tak podarilo vyhnúť a medzi ekologickým prínosom.

⁽¹⁾ Citelum.

⁽²⁾ Shanghai Communication Technology Developments Co Ltd.

5.5. Rovnako sa musia rozvinúť výmenné a informačné siete o najlepších praktikách a nových technológiách. Tento činiteľ má veľký význam tak pre podnikateľov ako i pre predstaviteľov verejnej správy, ktorí potrebujú pomocné nástroje pri prijímaní dôveryhodných a účinných rozhodnutí, ktoré by mohli pôsobiť pri výbere medzi tradičnými, osvedčenými, „bezpečnými“ technológiami a novými technológiami, ktoré viac rešpektujú životné prostredie, ale sú málo známe a málo otestované.

5.6. Toto je výnimočne naliehavé, ak sa má verejné obstarávanie stať prostriedkom na šírenie a rozvíjanie eko-technológií. Aj keď treba venovať značnú pozornosť verejnému obstarávaniu, netreba zanedbávať súkromný sektor, ktorý je pružnejší a disponuje silnejšou sätou väzbou. Odteraz zaradili niektoré podniky dodržiavanie dlhodobého udržateľného rozvoja do zoznamu kritérií pre výber dodávateľov a prijali typické podmienky, ktoré sa viažu na trvalo udržateľný rozvoj a sú progresívne zavádzané do ich zmlúv s ich dodávateľmi, a zaviedli útvary trvalo udržateľného rozvoja pre ich nákupcov.

5.7. Musia sa využívať eko-etikety ako i všetky cenové a odmeňovacie systémy pre eko-technológie na to, aby boli ocenené a propagované.

5.7.1 Z iniciatívy fínskeho predsedníctva v roku 1999 sa pristúpilo k úvahám o európskej vízii kvality, v ktorých sa pokračovalo aj počas portugalského a francúzskeho predsedníctva v roku 2000. Tieto úvahy viedli k publikácii dôležitého dokumentu pod záštitou Európskej organizácie pre kvalitu. Mohlo by byť užitočné prevziať niektoré tam uvedené úvahy a aplikovať ich na eko-technológie.

6. Zásada všetkých

6.1. Urobiť z ochrany životného prostredia skutočnú hospodársku príležitosť nie je iba záležitosťou špecialistov na životné prostredie. Stalo sa to už základným prvkom takého hospodársky dôležitého sektoru, akým je cestovný ruch a priemysel voľného času. Pokiaľ ide o eko-technológie, kľúčom úspechu zostáva vytvorenie skutočného trhu a schopnosť podnikov zareagovať. Bolo by treba lepšie zhodnotiť dobrovoľné iniciatívy podnikov alebo odborných kruhov v oblasti technologických inovácií a ochrany životného prostredia.

6.2. Je jasné, že ak eko-technológie vytvoria možnosť efektívne znížiť výrobné náklady znížením využitia energie a surovín, vytvoria lepší imidž podniku a jeho výrobkom,

rozšíria predaj a znížia náklady na životné prostredie, podniky sa budú o ne zaujímať a zabezpečia ich rozvoj. Treba ešte, aby ich poznali a boli schopné oceniť ich účinnosť. Z toho vyplýva nevyhnutnosť zavedenia skutočnej informačnej a výmennej siete o najlepších praktikách a environmentálnych technológiách, ktoré by mohli zhromaždiť verejné správy, profesionálne združenia, technické a výskumné centrá.

6.3. Je potrebné, aby sa podnikatelia a odborníci zmobilizovali. Nutná je aj mobilizácia klientov a spotrebiteľov. Bez nich by nemohol existovať trh. Eko-technológie sa musia teda širokej verejnosti javiť ako účinné tak z hľadiska ochrany životného prostredia ako i výroby, bez ktorých zostanú okrajovým a sympatickým prvkom hospodárskeho rozvoja, ktorý sa zaobíde bez nich.

6.3.1 Je nesmierne dôležité, aby environmentálne politiky zohľadňovali svoj ekonomický dosah, tak ako hospodárske politiky musia zohľadňovať potreby životného prostredia. Musia nájsť nejaký spôsob vzájomnej interakcie, keďže sa nedá dosiahnuť úspech bez toho, aby sa vzali do úvahy hospodárska únosnosť spomínaných politík a ich pozitívny dosah na životné prostredie.

6.3.2 Takisto treba čo najskôr zväziť sociálny dosah environmentálnych noriem a zavedenia eko-technológií, ako aj vytvorenie odbornej prípravy potrebnej nato, aby ich pracovníci mohli zavádzať do praxe tým najlepším spôsobom a bez toho, aby to ohrozilo ich zamestnanie.

6.4. Prístup k modernizácii a hospodárskemu rozvoju veľmi zaľudnených a veľmi podnikavých krajín sa stane rozhodujúcim pre rozvoj účinných technológií vo veľkom rozsahu. To je spôsob hospodárskeho, sociálneho a nového environmentálneho rozvoja, ktorý treba pochopiť a konkrétne ho zaviesť. Európska únia by sa vďaka svojim osobitným schopnostiam v oblasti eko-technológií mohla stať privilegovaným partnerom novo sa rozvíjajúcich krajín a využiť príležitosť na vytvorenie nových trhov.

6.5. Výskum a vývoj environmentálnych technológií sú a môžu sa stať ešte vo väčšej miere hospodárskymi tromfmi, ako to ukazujú konkrétne príklady zavádzania pokrokových, integrovaných alebo aj radikálnych technológií. Ale zároveň sú tieto technológie nevyhnutnosťou, keďže ide o budúcnosť nášho sveta a nikto nemá právo sa o ňu vedome nezaujímať. Sme zodpovední za Zem, ktorú po nás zdedia naše deti.

Brusel 28. októbra 2004

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

PRÍLOHA

k stanovisku Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Nasledujúci pozmeňovací návrh bol zamietnutý, ale získal minimálne štvrtinu odovzdaných hlasov:

Bod 1.8. upraviť nasledovne:

„Tieto obavy a kritiky, vyjadrené z niektorých strán, nemôžu byť zažehnané jednoduchým mávnutím ruky. ~~Nie sú nasmerované proti princípom alebo politikám.~~ Predstavujú presvedčenie niektorých účastníkov hospodárskej súťaže, že existuje konflikt medzi požiadavkami na hospodársky rozvoj a vytváraním pracovných miest a súčasných postupov na jednej strane, a starosťami o životné prostredie, vyjadrenými v prehnaných zákonných úpravách, ktoré prehliadajú skutočnosti hospodárskej súťaže na strane druhej. Zdá sa, že problémy vyplývajú z podcenenia a chybného využívania nástrojov, postupov a stratégií implementácie.“

Výsledky hlasovania

Za: 46 členov

Proti: 71 členov

Zdržalo sa: 9 členov
